

SANT SADURNÍ D'ANOIA. UN PERFIL SÒCIO-ECONÒMIC.

Montserrat Costa i Via

L'objectiu del nostre treball ha estat de fer un estudi de la vida econòmica i social d'una vila mitjançant les dades que ens podia aportar la font del Cadastre.

D'entrada se'ns plantejava, i se'ns feia evident, que a nivell de la història general l'anàlisi d'un cadastre no ens aportaria gaires sorpreses, però que en canvi a nivell local ens proporcionaria la definició essencial, des del punt de vista econòmic i social, d'una vila que va fer el salt cap a la industrialització mitjançant l'agricultura i on, avui encara, la vinya és la primera matèria de la seva indústria. El nostre estudi es basa, doncs, en un Cadastre del 1771 de la vila de Sant Sadurní d'Anoia.

Treballar amb un cadastre únic ens impedia establir comparances i, a més, ens mancava el valor impositiu. Però per paliar aquests defectes hem emprat d'una banda les relacions de Repartiment que per a aquest cobrament s'utilitzaren en els anys posteriors (1780 i 1816): això ens ha ampliat el marc en el moment d'analitzar la demografia i, el més important, ens ha permès donar-hi una valoració econòmica. I pel que fa a l'agricultura, punt central del nostre tema, hem establert la comparació amb el cadastre del 1717 que E. Giralt va estudiar per al conjunt del Penedès.

Cal dir també que ens hem ajudat de fonts complementàries dels arxius municipal, parroquial i de particulars, per tal de poder corroborar algunes de les nostres afirmacions.

En primer lloc, en el període que hem tractat (1771-1816), a Sant Sadurní d'Anoia s'hi endevina una alça demogràfica amb uns percentatges semblants als que dona J. Iglésies per a l'Alt Penedès. Si d'una banda hem trobat que el factor del creixement vegetatiu era d'un 41%, a la vegada també s'hi observa una certa immigració. Mitjançant l'estudi dels cognoms, hem calculat que el 1780 s'hi instal·len un 14% de veïns nous i el 1816 el percentatge de nous veïns és del 33%. Aquesta immigració, per l'origen dels cognoms, ve canalitzada de contrades no gaire llunyanes.

L'activitat principal dels veïns està dins el sector agrícola en un 80'96%. Un 9'36% del grup consta amb el mot pagès. Cal destacar, però, dins aquest mateix grup d'agricultors, l'elevat percentatge de jornalers (59'55%); això ens fa suposar que hi ha hagut un canvi dins aquest sector. No podem considerar l'existència d'una producció únicament de subsistència o d'autoconsum, sinó que en aquest període s'inicia una nova economia agrària: la vinya i tot el que se'n deriva, la comercialització del vi i l'elaboració de l'aiguardent.

Els artesans són el 8'36% de la població activa. Amb les seves professions cobreixen les necessitats bàsiques de la vila. Hi consten 13 oficis. El grup de comerciants, revenedors i traginers ens ratifica l'evolució agrícola que hem esmentat abans: ells són els qui comercialitzen la producció. Això pot suposar un nivell de vida més elevat, ja que, llevat dels traginers, tots posseeixen més quantitat de terra i cases que el grup d'artesans. De cada grup, per tal de valorar el seu nivell econòmic, hi hem anotat les possessions que tenien, tant de terres com d'immobles.

Passant a l'estructura econòmica, el principal sector és òbviament el de l'agricultura. Hi trobem un total de 1973, 696 mujades encadastres (9'66 Km²), de les quals un 52'15% són conreades i la resta,

47'85%, es reparteix entre bosc i erm. Aquesta superfície és distribuïda en 56 partides amb un total de 324 parcel·les de terra en les quals hi trobem: 43'05% de cereal, 53'013% de vinya i malloí, 2'68% d'oliveres, 0'80% d'hort i 2% de fruïter. El bosc i l'erm corresponen al 26'5% i 21'35% respectivament. Ho hem representat en un plànol que ens mostra les partides, la distribució d'aquests conreus i els seus percentatges. En aquesta data la plantació de vinya ja supera el cereal, tot i que va endarrerida respecte a altres pobles del litoral.

Un percentatge elevat de terra es distribueix entre un reduït nombre de propietaris (tots s'inclouen dins el grup esmentat com a pagesos) i un gran nombre de petites parcel·les (entre 1 i 2 mujades les detenta la resta del veïnatge: comerciants, artesans, jornalers). En aquestes petites parcel·les s'evidencia el creixement de la vinya. La propietat de les parcel·les, exceptuant alguns casos, no ve concentrada en una zona determinada, sinó que hom posseeix parcel·les escampades per tot el terme.

Si bé el cadastre del 1771 no esmenta res sobre ramaderia, observem, a partir de les dades del 1780 i del 1816, que hi ha hagut un canvi important: ha baixat el percentatge de bous, bestiar de tir substituït pels matxos, animals molt més forts i ràpids. Fet que confirma la implantació de noves tècniques i avenços agrícoles.

Podem observar també que l'augment de població fa que la vila s'engrandeixi, que s'allarguin els carrers i se'n formin de nous. En aquestes noves edificacions no es construeixen cases sumptuoses, les quotes que paguen són modestes. Les de valor més elevat ja hi consten el 1771. Sobre aquesta expansió notem també que no es produeix solament dins el nucli urbà de la vila, sinó que es dona també a l'entorn de les masies. És la formació de barriades. El valor d'aquests immobles és també modest. Uns plànols i la relació dels immobles ens permeten veure'n la seva categoria i, aproximadament, el seu emplaçament. El 1771 un 56'73% dels contribuents són propietaris de la casa que habiten; el 1816 puja a 74'24% el nombre de propietaris de cases.

Si bé el cadastre del 1771 no ens detalla els emoluments que tenia la vila (per defecte del llibre), altra documentació ens assabenta de diverses qüestions que afecten la vida econòmica local. Durant els anys que hem vist, tots els qui componen el consistori són posseïdors de terra i cases. Alguns d'ells repeteixen en el consistori, encara que no en el mateix càrrec.

La vila té un privilegi ancestral de fira anual i mercat setmanal; això fa que hi hagi circulació de diner. Observem que entre el Comú i l'església hi han plets pel cobrament dels impostos sobre aquestes fires i mercats.

Pel que fa al proveïment de la vila, l'Ajuntament no controlava l'arrendament de la carnisseria, com era costum en alguns pobles, sinó que només en cobrava un impost per la carn que es venia. Únicament arrendava el femer del bestiar de la carnisseria i la tasseta de l'aiguardent.

El 1780 un 7% dels contribuents resten classificats com a primers o majors contribuents i els pertoca de pagar el 32'89% del valor total del cadastre. El percentatge més elevat de contribuents el trobem entre els 20 i 40 rals: 43'2% (en el qual consten tots els veïns que només paguen per impost personal).

No podem definir-nos sobre si Sant Sadurní era una vila rica o pobra. L'hem vist créixer, tant en la propietat de la terra i els seus conreus com en l'aspecte urbanístic, però saber el punt just on radica la relació gent/recursos per fer-ne un diagnòstic se'ns fa difícil. Car tenir molta propietat no vol dir necessàriament ser ric en diner, sinó que la riquesa depèn de la rendabilitat de la terra, de l'ús que se'n faci. Això vol dir que si en alguns moments el cereal era el conreu que produïa més rendabilitat al pagès, en el nostre estudi observem que és el conreu de la vinya el que li dóna més beneficis. Així doncs, en aquest moment, per les dades que posseïm, no podem saber quina era la situació real de la vila, si estava en plena puja o en tot cas a l'inici del procés d'acumulació de capital, del qual es beneficiaria el segle següent.